

Борисов Ю.Б.

кандидат мистецтвознавства, доцент,
Черкаський державний технологічний
університет

ГОЛЛАНДСЬКИЙ ДОСВІД У ПРАКТИЦІ ФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА: МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті розглядається голландський досвід формування сучасного міського середовища і намічаються основні пріоритети і перспективні шляхи розвитку вітчизняного ландшафтного дизайну.

Ключові слова: ландшафтний дизайн, архітектура, перспектива.

Аннотация. Борисов Ю. Голландский опыт в практике формирования городской среды: возможности использования в учебном процессе. В статье рассматривается опыт Голландии в формировании современной городской среды и намечаются основные приоритеты и перспективные пути развития отечественного ландшафтного дизайна.

Ключевые слова: ландшафтный дизайн, архитектура, перспектива.

Annotation. Borysov Y. Holland experience in forming practice of urban environment: possibility usage in educational process. This article is about Holland experience in forming of contemporary urban environment and about basic priority and perspective trends of development home landscape design.

Key words: landscape design, architecture, perspective.

Постановка проблеми. Об'єктивно, Україна як і будь-яка інша країна світу знаходиться під впливом процесу глобалізації, і ці тенденції особливо помітні в галузі мистецтва. Для підтримки відповідного фахового рівня потрібно володіти інформацією і знати, що відбувається у світовому дизайні. Це можливо за умови прагнення до активної міжнародної діяльності, налагодження контактів з іноземними колегами, участь у різноманітних конкурсах, виставках. А отриманий в результаті досвід використовувати у вітчизняній архітектурно-дизайнерській практиці та при плануванні і організації учбового процесу при підготовці фахівців в галузі дизайну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вказує на досить малу чисельність літератури, що розглядає питання теорії і практики формування міського середовища. В популярних виданнях які існують на сьогоднішній день відсутні готові програмні засади і концепції діяльності ландшафтних дизайнерів і підготовці фахівців в зазначеній галузі. Більшість з опублікованих матеріалів розглядають питання пов'язані з рослинами і мало приділяють уваги «дизайнерській» складовій у ландшафті. В архітектурних колах ландшафт розглядається як середовище навколо споруд або ж в контексті містобудування, але не як самодостатній об'єкт творчості. Значна частина літератури має побутовий характер – як поради домогосподаркам чи дачникам.

Публікація ставить за мету розглянути досвід архітекторів і дизайнерів Нідерландів і визначити основні пріоритети і напрямки діяльності в українському ландшафтному дизайні та шляхи становлення і розвитку на найближчий час і далеку перспективу, що в значній мірі визначає підхід до підготовки спеціалістів за даною спеціалізацією.

Виклад основного матеріалу. Архітектура це перше на що звертаєш увагу коли перебуваєш за кордоном, вона ж є найближчим видом з мистецтв до дизайну, а більшість видатних дизайнерів є архітекторами за освітою. Тому логічним є тісний зв'язок між архітектурою і ландшафтним дизайном. До такої думки схиляє і голландський досвід, де на думку автора об'єкти ландшафтного дизайну є продовженням архітектури. Можна навіть говорити що має право на життя термін «зелена архітектура», як синонім «ландшафтному дизайну».

Навіть звичайна туристична подорож може надати багато матеріалу та ідей для використання в повсякденній діяльності ландшафтного дизайнера, для постановки нових цілей в сучасному містобудуванні та організації навчального процесу в Україні. Отже, звернемося до архітектури Голландії.

У будівництві Голландії простежуються дві основні тенденції проектування споруд – використання національних традицій і надсучасних форм, а ландшафтний дизайн (зелена архітектура) є продовженням архітектурних пошуків. Складається враження що в країні не має двох однакових споруд і, навіть, в невеличких містах, неможливо знайти будівель простої геометричної форми (щось подібне до наших коробок). Голландські дизайнери дуже уважно відносяться

Надійшла до редакції 02.11.2012

до формування середовища життєдіяльності людини. На думку автора існують кілька передумов формування якісного міського середовища, які потрібно виявити і по можливості все позитивне «взяти на озброєння». Такий підхід допоможе визначити, в якому напрямку рухатися при формуванні сучасного міського середовища на Україні, а з огляду на це – зрозуміти, яким чином організувати навчальний процес.

По-перше. На формування навколишнього середовища впливає високий культурний рівень самих голландців як нації. З одного боку замовник – високоосвічена людина і ставить високі вимоги до будівництва і ландшафту, з другого боку культура чиновників (представників влади), які формують систему надають дозвіл на будівництво і облаштування територій не дозволяє пропускати проекти з низьким художнім рівнем. Зовнішній вигляд, архітектурно-художнє рішення має одне з головних значень під час проектування. Ні функціональне наповнення, ні економічні аспекти не відсувають дизайн на другий план. Більше того, коли говоримо про голландський дизайн можемо вживати термін «тотальний дизайн» – дизайн як самоціль, про дизайн, який підтримується на державному рівні. Потрібно відзначити і соціальну зорієнтованість голландського дизайну.

Формування культури Нідерландів як нації відбувалося на протязі багатьох століть. На прикладі кількох дрібних деталей можна наглядно підтвердити цю тезу. В країні звертають на себе увагу принцип формування дерев, що за формою нагадують їжаків, вони мають товстий невисокий стовбур і тонке довге гілля в верхній частині, яке періодично зрізується, за рахунок чого вони мають відповідний вигляд. Таких самих «їжаків» можна побачити на полотнах Ван Гога. Тобто традиції формування крони дерев зберігаються вже на протязі багатьох століть. Другий приклад. В сучасній Голландії дивує велика кількість диких тварин (кроликів, різноманітні птахи ...) що вільно живуть навіть у великих містах. Подібну ситуацію можна спостерігати в музеї Рубенса де на картинах відомого художника зображено як кілька сотень років тому працюри сучасних мешканців Голландії годують диких тварин, які так само вільно пасуться в парках між каналами. Вихованні в такій системі цінностей, одні голландці не дозволяють собі створювати щось нецікаве, а інші не допускають до реалізації проекти низької якості, навіть за великі гроші.

Формування культури нації питання загальнодержавне, занадто глибоке і потребує окремого розгляду. Але дизайнери зобов'язані мати розуміння в цьому питанні і активну позицію, доносити через виставки, участь в соціальних проектах, через виховання студентів – елементи культури до оточуючих і особливо до представників влади. Вони повинні впливати на формування культурно-політичного фону країни.

Наступною передумовою якісного міського середовища є існуюча в Голландії **система підготовки фахівців** в галузі архітектури і ландшафтного дизайну що забезпечує високий рівень спеціалістів, які проєктують і виконують роботи з ландшафту.

Ця позиція вимагає звернути увагу на пошук навчальних закладів які займаються підготовкою дизайнерів у Нідерландах і налагодження тісного контакту з ними. Для цього на кафедрах, які займаються підготовкою ландшафтних дизайнерів, в межах самостійної роботи студентам пропонується підготувати низку доповідей на дану тематику і здійснювати пошук можливостей виходу на зарубіжних колег через Інтернет. А на одного з викладачів покласти обов'язки відповідального за міжнародні контакти, підтримувати власну сторінку.

Велике значення для зовнішнього вигляду міст має стан дозвільної системи в країні. Зрозуміло, що цим питанням повинні займатися органи місцевого самоврядування, але без громадської ініціативи робота в цьому напрямі буде мати однобічний підхід. В цьому плані повинна допомогти співпраця з творчою організацією Спілкою дизайнерів України. Майже усі навчальні заклади України мають з нею добрі стосунки. До речі саме зусиллями і коштом останньої в 2010 році в класифікатор професій було включено професію «дизайнер». До цього часу на Україні такого фаху не було, сотні навчальних закладів випускали молодих спеціалістів, саме слово стало популярним, безліч модних конкурсів, а професії не було, навіть запис у трудовій книжці зробити неможна було, де-юре дизайнерів не існувало. Тому звернення до принципів дозвільних систем які існують за кордоном може стати новою спільною темою, для законодавчої ініціативи.

Продовженням дозвільної системи має бути окрема інспекція на місцях, що складається з фахівців і ставить собі за мету відстеження архітектурно-дизайнерської ситуації. Інспекція може використовувати не тільки фіскальні засоби – різноманітні штрафи, а й систему заохочення мешканців і підприємців до підтримання в належному рівні прибудинкових ділянок і територій. В цьому плані спеціалісти кафедри ландшафтного дизайну могли б взяти активну участь у міських конкурсах, виставках досягнень і т.п. Потрібно продумати, сформувати і впровадити моду на «зелену архітектуру», хоча б в межах одного міста. Усе вищезазначене збігається з наступним напрямком перспективної діяльності в галузі ландшафтного дизайну і зокрема кафедр, які працюють у цьому напрямку, – активна участь в культурно-мистецьких заходах в Україні і регіоні. Ландшафтний дизайн як вид мистецтва потребує глядача і по природі своїй є презентабельним, є на що подивиться і що показати.

Кожний мистецький захід має на меті кілька завдань, окрім тієї ж мотивації до навчання, підвищення творчої і технічної майстерності, нових знайомств, досягнення в певній мірі культурно – освітняських цілей, піару і тому подібне, різноманітні дизайнерські акції мають бізнесовий підтекст. Є нормальним коли метою виставки виступає економічна складова. Можна скільки завгодно бідкатися на відсутність гарних замовників, на не розуміння українського споживача значення дизайнерської складової у формуванні гідного навколишнього середовища життєдіяльності людини. Але дизайн є не тільки мистецтво, а і бізнес, а останній має певні правила, одне з яких – попит

породжує пропозицію. Тому одне з головних напрямків діяльності дизайнерів, навчальних закладів, що їх готують, громадських об'єднань – через проведення різноманітних дизайнерських заходів активно виховувати своїх майбутніх клієнтів, формувати попит на дизайнерські послуги, а не чекати поки це зробить хтось інший.

Висновок. Оскільки Україна взяла за основу західноєвропейський напрямок розвитку з досвіду іноземних держав видно як багато потрібно зробити в плані організації навколишнього простору. Виявлено кілька напрямків діяльності для поліпшення ситуації з ландшафтним дизайном на Україні. Перше: активізація роботи з поліпшення культурно-політичного фону в країні. По-друге: підняти на новий якісний рівень освіту по спеціалізації ландшафтний дизайн в навчальних закладах і поза межами вищої школи. Третє – об'єднати зусилля творчих спілок, громадськості та навчальних закладів для поліпшення адміністративної системи в галузі містобудування (наприклад введення в штат виконавчого комітету посади «Головного дизайнера міста»). І останнє – домагатися формування національної політики в галузі дизайну, підтримки дизайну державою, створення відповідних структур, що мають опікуватися проблемами дизайну. Сьогодні немає жодного чиновника, який відповідає за таке важливе стратегічне питання як дизайнерська складова у створенні конкурентоспроможного вітчизняного продукту.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на проробку і конкретизацію необхідних заходів по чотирьом основним напрямкам діяльності. Наприклад, щодо освіти поза навчальними закладами. Через систему курсів підвищення кваліфікації, різноманітних семінарів провести навчання в галузі дизайну серед держслужбовців. (В 2004 році губернатор Орловської області Є. Строев провів подібну акцію для чиновників усіх рівнів. Зібрав їх разом і надав слово членам творчих спілок для пояснення того що таке дизайн і наскільки він є важливим у сучасному світі.) Зібрати мерів міст, провести для них лекцію на тему дизайну і звернути їх увагу на ті дрібниці, які вони просто не помічали. І приклад Голландії виявиться дуже корисним.

Література:

1. Ененко Е. Ландшафтний дизайн по голландски / Е. Ененко. – М. : ЭКСМО, 2009. – 48 с.: ил.
2. Банков П. Историко-экономический контекст дизайна в Голландии / П. Банков // КАК. – № 2 (42). – 2007.
3. Мискарян К. Дизайн преобразивший повседневность / К. Мискарян // Вокруг света. – № 4. – 2007.